

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет психології

Кафедра соціальної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія сім'ї

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Реабілітаційна психологія»

Спеціальність 053 Психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “30” серпня 2023 р.

Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологія сім'ї
Викладач (-і)	кандидат психологічних наук, доцент Федоришин Галина Миколаївна
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	halyna.fedoryshyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Згідно з графіком

2. Анотація до навчальної дисципліни

Курс «Психологія сім'ї» належить до циклу професійної теоретичної підготовки, обов'язковий, передбачає засвоєння основних теоретичних понять і положень. Курс призначений сформулювати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин, розкрити особливості життєвого циклу сім'ї та закономірності її динаміки, висвітлити чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин, окреслити модель психологічно здорової сім'ї. Даний курс є необхідною складовою частиною освітньої програми «Реабілітаційна психологія» й органічно доповнює перелік дисциплін, запропонованих для засвоєння студентами.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів-психологів з психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); психологічна підготовка молоді до сімейного життя (вихована).

Цілі: Розкрити теоретичні поняття і положення психології сім'ї, сучасні підходи до розуміння динаміки її розвитку та функціонування, структуру та категоріальний апарат психології сім'ї, психологічні закономірності життєвого циклу сім'ї, сімейних криз, методи психологічного консультування сім'ї; навчити студентів використовувати отримані знання для забезпечення ефективної консультативної практики сімейного психолога, реалізовувати основні напрями роботи практичного психолога в сімейному консультуванні.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК8. Здатність організувати та здійснювати психологічну реабілітацію, надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту, заходи промоції збереження здоров'я населення.

Програмні результати навчання

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни		
Вид заняття	Загальна кількість годин	
лекції	12 – очна	4 - заочна
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 – очна	6 - заочна
самостійна робота	60 – очна	80 – заочна

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5-й	053 Психологія	3-й	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість годин		
	лекції	семінар. заняття	самоств. робота
Тема 1. <i>Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно історичного розвитку людства. Соціально психологічні характеристики сім'ї</i>	2 (оч.)	2 (оч.)	10 (оч.) 12 (заоч.)
Тема 2. <i>Емоційний компонент взаємодії подружжя, формування подружньої пари. Характеристика психологічної сутності шлюбу</i>	2 (оч.)	4 (оч.)	10 (оч.)
Тема 3. <i>Динаміка подружніх відносин. Психологія подружньої сумісності</i>	2 (оч.)	2 (оч.)	10 (оч.) 12 (заоч.)
Тема 4. <i>Психологія сімейного конфлікту. Мотивація конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності</i>	2 (оч.)	2 (оч.)	10 (оч.) 14 (заоч.)
Тема 5. <i>Сімейні кризи. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин</i>	2 (оч.)	4 (оч.) 2 (заоч.)	10 (оч.) 14 (заоч.)
Тема 6. <i>Психологічна допомога сім'ї</i>	2 (оч.) 2 (заоч.)	4 (оч.) 2 (заоч.)	10 (оч.) 14 (заоч.)
ЗАГАЛОМ:	12 (оч.) 4 (заоч.)	18 (оч.) 6 (заоч.)	60 (оч.) 80 (заоч.)

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
	Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
	Семінарські заняття (тематичне оцінювання)	30
	Контрольне завдання	10
	Самостійна робота	10
	Екзаменаційна оцінка	50
	Максимальна кількість балів	100
Тематичне оцінювання – максимально 30 балів Контрольне завдання – максимально 10 балів Виконання самостійної роботи – максимально 10 балів. Екзаменаційна оцінка – максимально 50 балів.		

Вимоги до письмових робіт	<p>Завдання 1. Аналіз фільму</p> <p>1. Подивитись фільм на задану тему: (1 серія телесеріалу «Сцени життя» 2021 р.).</p> <p>2. Проаналізувати фільм за схемою: визначити форму шлюбних стосунків; проаналізувати структуру влади і ролей у сім'ї; визначити можливі труднощі сімейної взаємодії; проаналізувати структуру консультативного процесу.</p> <p>3. Взяти участь в обговоренні фільму.</p> <p>Критерії оцінки завдання:</p> <p>Відмінно – студент переглянув фільм; проаналізував, виконав за всіма пунктами, взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Добре – студент переглянув фільм; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Задовільно - студент переглянув фільм; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Незадовільно - студент переглянув фільм; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Завдання 2. Ессе «Батьківська сім'я»</p> <p>План</p> <p>1. Морально-психологічний клімат. Опишіть, будь ласка, атмосферу, типові емоції в сім'ї.</p>
---------------------------	---

2. Функції в сім'ї. Хто відповідає за виконання домашньої роботи, за поповнення бюджету, за догляд і виховання дітей, за клімат (емоційна підтримка) у сім'ї, за дозвілля? Чи реалізовані соціально члени сім'ї? Оцініть за 10-бальною шкалою, на скільки ці функції реалізовані в сім'ї
3. Ієрархія в сім'ї. Хто головний, чи є збереження ієрархії від старших до молодших, чи має місце порушення ієрархії, коли наприклад, діти займають головні позиції в сім'ї)?
4. Метафора сім'ї. яким образом у вас асоціюється сім'я?
5. Хто кого підтримує, хто з ким у конфлікті (розстановка сил).
6. Що сім'ї вдається добре, в чому є ефективною.
7. В чому сім'я зустрічається з утрудненнями, що не виходить або вдається складно і рідко.

Есе «Моя майбутня сім'я»

План

1. Функції в сім'ї. Хто відповідає за виконання домашньої роботи, за поповнення бюджету, за догляд і виховання дітей, за клімат (емоційна підтримка) у сім'ї, за дозвілля, за інтимне (сексуальне) життя? Чи реалізовані соціально члени сім'ї? Оцініть за 10-бальною шкалою, на скільки ці функції реалізовані в сім'ї
2. Ієрархія в сім'ї. Хто головний, чи є збереження ієрархії від старших до молодших, чи має місце порушення ієрархії, коли наприклад, діти займають головні позиції в сім'ї)?
3. Метафора сім'ї. яким образом у вас асоціюється майбутня сім'я?

Критерії оцінювання:

Відмінно – робота виконана за всіма пунктами, студент взяв участь в обговоренні на занятті;

Добре – студент написав есе; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті;

Задовільно - аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті;

Незадовільно – аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.

Завдання 3. «Генограма сім'ї»

Накреслити генограму власної сім'ї (мінімум 3 покоління). Позначити членів сім'ї, дати народження та смерті, дати укладання шлюбу та розлучення, описати емоційні зв'язки між всіма членами сім'ї. Описати сімейні концепції стосовно розподілу ролей і функцій, ієрархії в сім'ї. Описати тип шлюбних стосунків (матрі-, патріархальний, егалітарний, змішаний). Девіз (міф) сім'ї. Зробити висновок: які сімейні концепції є для вас ресурсними, а які обмежувальними; який тип шлюбних стосунків переважає і чи співпадає він з вашими уявленнями стосовно сім'ї; який сімейний спадок (ситуації або паттерни поведінки, що повторюються з покоління у покоління) помітили. Які психопрофілактичні кроки можете окреслити, щоб запобігти у подальшому негативних сімейних копінгстратегій.

Критерії оцінки завдання :

Відмінно – студент побудував генограму; проаналізував, робота виконана за всіма пунктами, взяв участь в обговоренні на занятті;

Добре – студент побудував генограму; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті;

Задовільно — студент побудував генограму; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті;

	<p>Незадовільно – студент побудував генограму; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p> <p>Завдання 4. Здійснити аналіз кризової сімейної ситуації (контрольне завдання) Описати ситуацію (фактажно). Намалювати генограму сім'ї і показати емоційні стосунки, хронологію криз у попередніх поколіннях. Визначити тип кризи (нормативна, ненормативна, множинна) і на якому етапі розвитку стосунків виникла? Що залишалось стабільним у цій ситуації? Що втрачено? Що здобуто? Які стратегії у задоволенні потреб змінилися? Скласти план консультативного процесу з урахуванням запиту, динаміки подружніх стосунків, вікових та гендерних відмінностей, глибини та динаміки кризи. Критерії оцінювання: Відмінно – студент описав ситуацію; проаналізував, робота виконана за всіма пунктами, взяв участь в обговоренні на занятті; Добре – студент описав ситуацію; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно — студент описав ситуацію; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – студент описав ситуацію; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; . не взяв участь в обговоренні на занятті.</p> <p>Завдання 5. Опрацювати статтю Федоришин Г.М., Михайлюк І.Б. Модель психологічного супроводу усвідомленого вибору жінками шлюбного партнера. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика» (28 жовтня 2022 р.). Ч.2. Умань, 2022. С.40-42. План аналізу: чинники формування образу шлюбного партнера, напрями формування усвідомленого вибору шлюбного партнера. Форми і методи роботи психолога у формування усвідомленого вибору шлюбного партнера</p> <p>Критерії оцінювання. Відмінно – студент проаналізував тези за всіма пунктами, запропонував додатково власні ідеї, взяв участь в обговоренні на занятті; Добре – аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно - аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для допуску до екзамену – 25.
Підсумковий контроль	Екзамен.

Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Вили навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		
Семінарські з-тя (тематичне оцінювання)			5		5		5		5		5		5					30
Контрольне завдання														10				10
Самостійна р-та															10			10
Екзаменаційний тест																50		50
Всього за тиж-нь			5		5		5		5		5		5	10	10	50		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	Зараховано
80–89	B	добре	
70–79	C		
60–69	D	задовільно	
50–59	E		
26–49	F X	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Політика навчальної дисципліни

<i>Академічна доброчесність.</i>	Політика курсу спрямована на створення атмосфери взаємопідтримки на занятті, активної інтеракції у групі з дотриманням правил академічної доброчесності. При виконанні завдань творчого рівня неприпустимі плагіат та списування.
<i>Відвідування занять.</i>	Лекційні заняття пропущені без поважних причин не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: написання тематичного тесту, виконання завдань із теми.

Виконання завдання пізніше встановленого терміну.	Без поважних причин оцінюється трьома балами нижче
Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf).

8. Рекомендована література

Базова

1. Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін. Психологія сім'ї. Суми: ВТД "Університетська книга", 2021. 239 с.
2. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник К.: НАУ-друк 2010. 270 с.
3. Психологія сімейних взаємин. Навчальний посібник. Під ред. М.С. Корольчука. К.: Ніка-Центр, 2010. 280 с.
4. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
5. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 364 с.
6. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Видання друге, змінене. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.
7. Седих, К. В. Психологія сім'ї [Текст]: навч. Посібник. К.: Академія, 2015. 192с.
8. Федоришин Г. М. Психологічні проблеми сімейного виховання [Текст]: навч. посібник. Ів.-Франківськ : Місто-НВ, 2013. 224 с.
9. Дем'яненко А. Б. Роль батька в психічному розвитку дитини. Практична психологія [Текст]. К.: ЦУЛ, 2018. 112 с.
10. Кушнір Р. Як виховати щасливу та успішну дитину? [Текст]. Дрогобич: Коло, 2014. 168 с.

Допоміжна

11. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К.: МАУП, 2017. 96 с.
12. Мілютіна К. Психологія сім'ї. Техніки раціонально-інтуїтивної психокорекції родини. К.: Главник, 2007. 144 с.
13. Кляпець О. Я. Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу: дис... канд. психол. наук: 19.00.05. Інститут соціальної та політичної психології АПН України. К., 2004. 178 с.
14. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Ф 33 Психологія молоді сім'ї [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.
15. Федоришин Г.М., Северин Р.Р. Соціально-психологічні чинники формування образу шлюбного партнера у юнацькому віці. Психологія особистості. Івано-Франківськ. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2021. Т. 11. № 1. С.92-100 doi: 10.15330/ps.11.1.92-100
16. Федоришин Г.М., Михайлюк І.Б. Модель психологічного супроводу усвідомленого вибору жінками шлюбного партнера. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика» (28 жовтня 2022 р.). Ч.2. Умань, 2022. С.40-42.
17. Марценюк М.О. Психологія сім'ї. Навчально-методичний посібник. Мукачево : МДУ, 2017. 76 с.
18. Максимова, Н. Ю. Соціальна робота з сім'єю [Текст]: навч. Посібник. К. : ВПЦ "Київ.ун-т", 2015. 351 с.

Викладач Федоришин Галина Миколаївна